

**L'HOMME OCULT
DEL COR (1Pe 3, 4)**

**EL CONREU DEL COR
EN L'ANTROPOLOGIA
CRISTIANA ORTODOXA**

Arximandrita ZACHARIAS ZACHAROU

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Arximandrita ZACHARIAS ZACHAROU

L'HOME OCULT DEL COR **(1Pe 3, 4)**

El conreu del cor en
l'antropologia cristiana ortodoxa

Publicacions de l'Abadia de Montserrat
2025

Títol original: *The Hidden Man of the Heart*
© The Stavropegic Monastery of Saint John the Baptist, 2014

Primera edició catalana, maig de 2025
© The Stavropegic Monastery of Saint John the Baptist, 2025

© De la traducció, Barcarès, 2025
La propietat d'aquesta edició és de
Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Ausiàs Marc, 92-98 – 08013 Barcelona
ISBN: 978-84-9191-367-2
Dipòsit legal: B. 2177-2025
Imprès a Gráficas Rey

Disseny de la coberta: Jordi Avia

Les cites bíbliques procedeixen de la Bíblia,
edició dels monjos de Montserrat, 1992.

PRÒLEG

*Sigui el vostre ornament [...] l'home ocult
del cor, amb allò incorruptible d'un esperit man-
suet i tranquil, que és molt valuós davant de Déu*

(1Pe 3, 4)

En ple hivern de 2007, l'Arximandrita Zacharias va viatjar des del Monestir Patriarcal Stavropegic de Sant Joan el Baptista, als afores del tranquil vilatge de Tolleshunt Knights, a Essex, Anglaterra, fins a la ciutat de Wichita, Kansas, al mateix cor d'Amèrica (Wichita és a unes dues centes milles de la ciutat de Lebanon, Kansas, al centre geogràfic dels Estats Units continentals, el punt exacte està marcat amb una petita capella cristiana). Aquest és el segon cop que el pare Zacharias havia acceptat humilment la meua invitació d'abandonar la quietud i fer un viatge de més de deu mil milles per a nodrir els sacerdots i els diaques de la meua diòcesi amb el ric aliment espiritual servit al monestir del seu penediment.

Fill espiritual del fundador del monestir, el benaurat stàrets Sophrony d'Essex (+1993) i net espiritual de sant Silouan Athonita (+1938), el pare Zacharias ha heretat el preciós i escàs «do de la paraula», un paraula autènticament inspirada per aquells dos gegants espirituals. I quines paraules ens aporta a nosaltres, fills del final del segle xx i de l'inici del xxi!

Per la gràcia de Déu, pels consells i les pregàries del seu sant pare espiritual i pels seus propis treballs ascètics, el pare Zacharias ha guarnit l'home ocult del seu cor amb «allò que no és corruptible, el guarniment d'un esperit mansuet i pací-

fic», i els seus ensenyaments —divulgats primer en forma de CDs àudio i ara en les següents pàgines— es reconeixen amb facilitat com a ensenyaments vivents, branques fecundes empetadades fermament a la vinya veritable, i no com a branques seques, marcides, de l'especulació teòrica. Els membres de la nostra Saint Raphael Clergy Brotherhood —a qui el pare Zacharias es refereix com a «banda apostòlica beneïda»— s'han afartat sense vergonya «de la taula profusament parada» que ens serveix aquest monjo pietós i s'han delectat tot recollint per si mateixos i pels seus ramats les precioses paraules de vida que vessen com a perles espirituals dels seus llavis «en tot moment i a tothora» sense fingiment, fins i tot de manera infantil. Com ets de benaurat, lector, en compartir ara aquest tresor amagat!

Invoco la benedicció de la Santíssima i Vivificant Trinitat sobre aquest llibre i sobre el «prat espiritual» on va ser conreat i va fructificar (el Monestir Patriarcal Stavropegic de Sant Joan Baptista), sobre el seu higumen, Arximandrita Kirill i els que són amb ell en Crist i, de manera molt especial, un dels que van apadrinar la meva tonsura monàstica i que tinc la benedicció de tenir com a molt preuat i estimat germà en Crist, l'Arximandrita Zacharias.

+ BASIL

Bisbe de Wichita i de la Diòcesi d'Amèrica Central, Arxidiòcesi Cristiana Ortodoxa Antioquena d'Amèrica del Nord.

23 d'agost 2007,

Clausura de la festa de la Dormició
de la Santíssima Mare de Déu

EL MISTERI DEL COR DE L'HOME: una introducció

Totes les normes i rituals que l'Església immaculada ofereix al món tenen un sol propòsit: descobrir «el cor profund»¹, el centre de la hipòstasi humana. D'acord amb les Sagrades Escripures, Déu ha modelat amb una forma especial cada cor, i cada cor és la seva fita, un lloc on Ell desitja romandre, a l'interior del qual es pugui manifestar.

Com que el Regne de Déu és dins nostre², el cor és el camp de batalla de la nostra salvació, i tot esforç ascètic s'adreça a netejar-lo de qualsevol brutícia i guardar-lo pur davant el Senyor. «Amb tota cura vetlla pel teu cor, perquè d'ell surt vida.»³ Els camins de vida passen a través del cor, i d'aquí que el desig insaciable de qui cerca sense descans el Rostre del Déu viu sigui que el seu cor, endurit pel pecat, pugui ser de nou il·luminat per la gràcia.

El cor és el vertader «temple» de l'encontre de l'home amb el Senyor. El cor de l'home cerca coneixement⁴, tant intel·lectual com diví, i no troba descans fins que el Senyor de glòria arriba i hi sojorna. Per la seva part, Déu, «que és un Déu gelós»⁵, no accepta només una part del cor. A l'Antic Testament escoltem la seva veu: «Fill meu, dona'm el teu cor»⁶; i al

1. Cf. Ps 63, 7, LXX: καρδία βαθεῖα.

2. Cf. Lc 17, 21. (Traduïm «dins nostre» de l'anglès «within us» (KJV), més fidel a l'original grec que utilitza la preposició grega ἐντός ὑμῶν. (N. del T.)

3. Pr 4, 23.

4. Pr 15, 14.

5. Ex 34, 14.

6. Pr 23, 26.

Nou Testament ordena: «Estimaràs el Senyor el teu Déu amb tot el teu cor, amb tota la teva ànima, amb tota la teva ment i amb tota la teva força»⁷. És Ell qui ha format el cor de cada home de manera única i irrepetible, tot i que cap cor pugui contenir-lo plenament perquè «Déu és més gran que el nostre cor»⁸. Tanmateix, quan l'home aconsegueix girar tot el seu cor cap a Déu, aleshores és Déu mateix qui engendra en aquell cor la llavor de la seva paraula, la fixa amb el seu nom meravellós i el fa lluir amb la seva presència carismàtica i immutable. Déu fa del cor el temple de la seva divinitat, un temple no fet per mà d'home, capaç de reflectir la seva «faç» i d'escollar la seva «veu» i de «portar» el seu nom⁹. En poques paraules, aleshores l'home completa, perfecciona, realitza en plenitud l'objectiu de la seva vida, la raó per la qual ha vingut a l'existència transitòria en aquest món.

La gran tragèdia del nostre temps rau en el fet que vivim, parlem, pensem i fins i tot preguem Déu fora del cor, fora de la casa del Pare. I certament la casa del Pare és el nostre cor, el lloc on «l'Esperit de la glòria, que és l'Esperit de Déu»¹⁰ trobarà repòs, on el Crist pot «ser format en nosaltres»¹¹. Efectivament, només llavors podem ser complets, realitzar-nos com a hipòstasi a imatge de la veritable i perfecta Hipòstasi, el Fill i Logos de Déu, que ens va crear i redimir per la seva sang preciosa i el seu inefable sacrifici.

Tanmateix, mentre som captius de les nostres passions, amb les quals apartem el nostre esperit del nostre cor i l'induíem amb engany dins del món constantment canviant i buit de les coses naturals i creades, aleshores ens privem de tota força espiritual, no coneixem el nou naixement de dalt que ens fa fills de Déu i déus per gràcia. De fet, d'una o altra manera, tots

7. Mc 12, 30. El terme grec *διανοίας*, BCI el tradueix per «pensament» i Montserrat per «esperit». Nosaltres traduïm «ment», més ajustat a KJV i a la Tradició dels Pares. (N. del T.)

8. 1Jo 3, 20.

9. Cf. Jo 5, 37; Ac 9, 15.

10. 1Pe 4, 14.

11. Ga 4, 19.

nosaltres som «fills pròdigs» del nostre Pare del cel, perquè, com ho testimonien les Escriptures: «Tots, en efecte, van pecar i es troben privats de la glòria de Déu»¹². El pecat ha separat el nostre esperit de la contemplació vivificant de Déu i l'ha conduït a un «país llunyà»¹³. En aquest «país llunyà» hem estat privats de l'honor de l'abraçada del nostre Pare i, amb l'aliment dels porcs, hem estat sotmesos als dimonis. Ens hem lliurat nosaltres mateixos a passions deshonroses i a la terrible fam del pecat, que aleshores s'instal·la per la força i esdevé la llei dels nostres membres. Ara, però, necessitem sortir d'aquest infern sense Déu i retornar a la casa del Pare, a fi de desarrelar la llei del pecat que és dins nostre i permetre que la llei dels manaments del Crist habiti en el nostre cor. Perquè l'únic camí que fa sortir dels turments de l'infern i mena cap a la joia eterna del Regne és el dels manaments divins: amb tot el nostre ésser hem d'estimar Déu i el nostre proïsme amb un cor lliure de pecat.

El viatge de retorn d'aquesta terra remota i inhòspita no és fàcil, i no hi ha fam més temible que la d'un cor devastat pel pecat. Els qui tenen el cor ple de la consolació de la gràcia incorruptible poden suportar qualsevol carència o aflicció que ve de l'exterior, tot transformant-les en un banquet de joia espiritual; però la fam d'un cor endurit i sense el bàlsam diví és un turment sense consol. No hi ha major desgràcia que la d'un cor pèrfid i insensible que és incapaç de distingir entre el camí lluminós de la Providència de Déu i la confusió ombrívola dels camins d'aquest món. Per altra banda, al llarg de la història hi ha hagut homes els cors dels quals han estat plens per la gràcia. Aquests vasos escollits eren il·luminats per l'esperit de profecia, i per això eren capaços de discernir entre la llum divina i la foscor d'aquest món.

No importa quina pugui ser l'enormitat i la dificultat del combat per purificar el cor, res ens ha de fer perdre el coratge en aquest compromís. Tenim al nostre costat la bondat inefable de Déu, que ha fet del cor de l'home la seva preocupació i

12. Rm 3, 23.

13. Lc 15, 13.

la seva fita personal. Al llibre de Job, llegim aquestes sorprenents paraules: «Què és l'home, per què en feu tant de cas, per què fixeu en ell la vostra atenció, per què el sotmeteu a inspecció cada matí, per què el poseu a prova a cada instant? [...] per què m'heu de prendre com a blanc, i soc per a vós una càrrega?»¹⁴. Sentim Déu, que és incomprendible, perseguint el cor de l'home: «Mira, soc a la porta i truco. Si algú escolta la meua veu i obre la porta, entraré a casa seva i menjaré amb ell, i ell amb mi»¹⁵. Ell truca a la porta del nostre cor, però també ens encoratja a trucar a la porta de la seva misericòrdia: «Truqueu i us obriran»¹⁶. Quan les dues portes, que són la bondat de Déu i el cor de l'home, estan obertes, aleshores succeeix el miracle més gran de la nostra existència: el cor de l'home s'uneix amb l'Esperit del Senyor, el banquet de Déu amb els fills dels homes.

Ens privem nosaltres mateixos del festí del consol diví, no només quan ens lliurem a la corrupció del pecat, nodrint-nos del menjar dels porcs a un país llunyà, sinó també quan lluitem de manera negligent: «Maleït qui fa la feina del Senyor amb negligència!» adverteix el profeta Jeremies¹⁷. En el menjar dels porcs, hi és el diable, el nostre enemic que ens dona una tasca maleïda. Però si fem el treball del Senyor amb poc entusiasme, fem caure damunt nosaltres mateixos una maledicció, encara que visquéssim a la casa del Senyor. Perquè Déu no tolera divisió en el cor de l'home; es complau només quan l'home li parla amb tot el seu cor i fa l'obra del Senyor ple de joia: «Déu estima els que donen amb alegria», diu l'apòstol¹⁸. Ell vol tot el nostre cor girat i dedicat a Ell i aleshores l'omple de la generositat de la seva bondat i dels dons de la seva compassió. Ell «sembla abundosament»¹⁹, però espera el mateix de nosaltres.

14. Jb 7, 17-18 i 20 LXX.

15. Ap 3, 20.

16. Lc, 11, 9-10.

17. Jr 48, 10.

18. 2C 9, 7.

19. Cf. 2C 9, 6.

A partir de les poques idees que hem exposat, comencem a veure ara com n'és de preuat estar-se davant de Déu amb tot el nostre cor, com si el poguéssim abocar davant d'Ell. Comencem també a entendre com n'és de vital el treball de descobrir el cor, perquè ens permet parlar amb el nostre Déu i Pare des del cor i ser escoltats per Ell, i que Ell completi la tasca de la nostra renovació i la restauració de l'honor original que gaudim com a fills seus.

Mentre l'home és sota el domini del pecat i de la mort, estant-se sota el poder del diable, es fa cada vegada més egoista. En el seu orgull i la seva desesperació, i separat de Déu que és el seu bé, lluita per sobreviure, però l'única cosa que guanya és una maledicció més feixuga sobre el seu propi cap i més desolació. Però tanmateix per més corromput que es trobi degut a la fam generada pel pecat, el do primordial d'haver estat creat «a imatge i semblança» de Déu roman irrevocable i indeleble. Per això, l'home té sempre en si mateix la possibilitat d'aixecar-se del regne de les tenebres i anar cap al regne de la llum i la vida. Això succeeix quan «torna a si mateix» i en el dolor de la seva ànima confessa «em moro de fam»²⁰.

Quan l'home caigut «torna a si mateix» i es gira cap a Déu, «per a Déu és el temps d'obrar», com diem a l'inici de la Divina Litúrgia; amb dolor, l'home entra llavors dins el seu cor, l'honor més gran que Déu té reservat per a l'home miserable. Déu sap que ara pot parlar seriosament amb l'home, i està atent a ell perquè quan l'home entra dins el seu cor parla amb Déu amb coneixement del seu vertader estat, del qual ara se sent responsable. De fet, tot el combat de l'home té com a fita convèncer Déu que és fill seu, el seu propi fill, i quan l'hagi convençut, aleshores sentirà en el seu cor aquelles paraules dolces de l'Evangeli: «Tot el que és meu és teu»²¹. I en el moment en què l'home convenç Déu que és fill seu, Déu vessa la seva compassió com una cascada, i la vida de Déu es fa seva. Aquesta és la benvolença del disseny original de Déu pel qual

20. Lc 15, 17.

21. Lc 15, 31.

fou creat l'home. Aleshores Déu diu a qui ha aconseguit persuadir-lo que és el seu fill: «Tota la meva vida, home, és la teva vida». Aleshores el Senyor, que és Déu per naturalesa, atorga a l'home la seva pròpia vida, i l'home es fa déu per gràcia.

A l'Evangeli de sant Lluc es diu que el fill pròdig «torna a si mateix» i diu «m'aixecaré i aniré a trobar el meu pare i li diré "Pare: he pecat contra el cel i contra vós; ja no soc digne de ser anomenat fill vostre"»²². És aquest un moment meravellós, un esdeveniment transcendent en el món espiritual. El patiment, l'aflicció i la fam del «país llunyà» impulsen l'home a mirar al seu interior. Però un simple moviment de la gràcia divina basta per convertir l'energia de la seva desgràcia en un gran coratge, i es fa capaç de veure el seu cor i tota la seva pròpia mortalitat per la qual pateix. Aleshores, amb un coneixement profètic, confessa amb valentia que «els seus dies s'han consumit en vanitat»²³. Amb dolor a l'ànima descobreix que la seva vida sencera, fins a aquest moment, ha consistit en una sèrie de fracassos i traïcions als manaments de Déu i que no ha fet res de bo a la terra que es pugui sostenir davant la mirada insuportable del jutge etern. Veu la seva situació i, com Job en la seva gran aflicció, exclama: «l'Hades és casa meva»²⁴.

Amb aquest lament de desesperació i assedegat només de la beneïda eternitat de Déu, l'home pot retornar tot el seu ésser cap al Senyor vivent. Pot cridar des del més pregon del seu cor a qui té «poder de vida i de mort, i fa baixar al reialme de la mort i en fa pujar»²⁵. És el punt d'inflexió de la nostra vida, per a Déu el Salvador comença aleshores la seva obra de restauració de l'home. Quan l'home cau en el pecat, el seu esperit es mou cap a l'exterior i es perd en les coses creades, però quan, conscient de la seva perdició, retorna a si mateix tot cercant la salvació, aleshores es mou cap a dins a la recerca del cor. Finalment, quan tot el seu ésser s'aplega en la unitat del seu esperit i del seu cor, llavors es dona un tercer movi-

22. Lc 15, 18-19.

23. Cf. Ps 78, 33 LXX: καὶ ἐξέλιπον ἐν ματαιότητι αἱ ἡμέραι αὐτῶν.

24. Cf. Jb 17, 13.

25. Sa 16, 13.

ment pel qual retorna tot el seu ésser cap a Déu Pare. L'esperit de l'home ha de passar a través d'aquest triple moviment circular per a aconseguir la perfecció.

Durant la primera etapa, l'home viu i actua fora del seu cor i s'entreté en pensaments orgullosos i en vanes consideracions. De fet és aquest un estat il·lusori, d'autoengany. El seu cor està fosc i buit d'enteniment. En la seva condició caiguda, s'estima més adorar i servir «la criatura en lloc del Creador»²⁶. Com que viu sense el seu cor no té el discerniment i roman «ignorant dels designis de Satan»²⁷. Com observa sàviament l'Antic Testament: «El neci no té cor per adquirir la saviesa»²⁸, i a causa que el seu cor no és el fonament de la seva existència, l'home roman sense experiència i sense fruits «donant cops a l'aire»²⁹. No és capaç de caminar amb fermesa en el camí del Senyor i es caracteritza per la inestabilitat i una ment doble.

A la segona etapa, l'home «torna a si mateix» i comença a tenir pensaments humils que atreuen la gràcia i fan sensible el seu cor. Els pensaments humils també il·luminen el seu esperit; neixen dins d'ell mateix i l'ajuden a discernir i acceptar només els pensaments que enforteixen el cor, de manera que roman incommovable en la seva decisió d'agradar a Déu tant en la vida com en la mort. Durant la primera etapa l'home es lliura a un cercle viciós de pensaments destructius, mentre que a la segona, inspirat per la paraula del Crist, és conduït en una cadena de pensaments, cada vegada més profunds: des de la fe és conduït a una fe més perfecta, des de l'esperança a una esperança més ferma, des de la gràcia a una gràcia major i des de l'amor a una mesura encara més elevada d'amor. «Sabem», com diu l'apòstol Pau, «que Déu col·labora en tot per al bé d'aquells qui l'estimen»³⁰. Efectivament, aquest retorn «en un mateix» i el descobriment del cor són l'obra de la gràcia divi-

26. Rm 1, 25.

27. 2C 2, 11.

28. Cf. Pr 17, 16.

29. Cf. 1C 9, 26.

30. Rm 8, 28.

na. I quan l'home para esment a la crida de Déu i coopera amb la gràcia que se li dona, aquesta gràcia crida i enforteix tot el seu ésser.

Quan la gràcia de la consciència de la mort esdevé activa, l'home no només veu que els seus dies s'han consumit en vanitats, que tot fins a aquell moment ha estat un fracàs i que ha traït Déu tota la seva vida, sinó que també s'adona que la mort amenaça esborrar tot el que la seva consciència ha assumit, fins i tot Déu. Ara està convençut que el seu esperit necessita de l'eternitat i que res creat, ni àngel ni home, pot ajudar-lo. Això l'impulsa a alliberar-se de totes les coses creades i tots els lligams de les passions. Si aleshores creu en la paraula del Crist i es gira cap a Ell, llavors li és fàcil trobar el cor, perquè esdevé un ésser lliure. La seva fe és salvífica, perquè ara coneix que el Crist «recompensa els qui el busquen»³¹, és a dir, creu que el Crist és el Senyor etern i totpoderós que ha vingut a salvar el món i vindrà de nou a jutjar-lo amb justícia. Ha confiat en la «lleï de la fe»³², i comença a «esperar contra tota esperança»³³, posant-ho tot en la misericòrdia de Déu Salvador. Una fe com aquesta podem veure-la en la dona cananea, que rebé les instruccions del Crist com un gos rep el menjar del seu amo i el seguí lliurement i fermament. Per ella, Déu continuà sent just i beneït sempre, tant si la reprèn com si la lloa. Una fe així rep el reconeixement de l'adopció perquè brolla de l'amor i la humilitat, i atreu sempre la gràcia divina que obre i estimula el cor.

Quan l'home creu i el seu esperit troba el veritable contacte amb l'Esperit de «Jesús Crist ressuscitat d'entre els morts»³⁴ i que viu i regne per sempre, és il·luminat de manera que pot veure la seva pobresa espiritual i la seva desolació. S'adona també que és encara lluny de la vida eterna, i això fa néixer en ell un gran temor perquè és conscient que Déu està absent de la seva vida. Un temor de Déu com aquest enforteix el cor de

31. He 11, 6.

32. Rm 3, 27.

33. Cf. Rm 4, 18.

34. 2Tm 2, 8.

l'home per a resistir el pecat i fa néixer la ferma resolució de preferir les coses celestials a les terrenals. La seva vida comença a tastar la veritat de les paraules de l'Escriptura: «El principi de la saviesa és temor de Déu»³⁵. Tal com el cor de l'home atrau cap a si mateix la gràcia de Déu, el do del temor el fa humil i el guarda de caure en la temeritat, de manera «que no se sobreestima més que no és just»³⁶ i es guarda amb prudència dins els límits de l'ésser creat.

Un altre mitjà infal·lible pel qual el creient troba el seu cor és acceptant la vergonya pels seus pecats en el sagrament de la confessió. El Crist ens va salvar suportant la Creu de la vergonya per nosaltres. De manera semblant, quan el creient surt del «campament d'aquest món»³⁷, no té en consideració la seva bona opinió o el seu judici i porta al damunt la vergonya dels seus pecats i per això adquireix un cor humil. El Senyor rep aquest sentiment de vergonya pels seus pecats com un sacrifici d'acció de gràcies i li concedeix la gràcia del seu sacrifici a la Creu. Aquesta gràcia purifica doncs el seu cor de manera que aleshores pot estar-se davant de Déu tal com a Ell li plau.

Hi ha diverses idees, tant teòriques com pràctiques, que contribueixen al despertar del cor, a la seva edificació, la seva preservació i il·luminació i, finalment, a la seva dilatació fins a la mesura del Crist; anem a desenvolupar-ne algunes els propers dies. De moment en mencionaré dues: la pregària i el penediment.

En la pregària de Jesús, la invocació del nom del Senyor condueix el creient a la presència vivent del Déu Personal, l'energia del qual és conferida al cor, transformant l'home sencer. Quan la pregària és humil i acompanyada de vigilància, l'esperit es concentra en el cor que és el lloc de sojorn del nostre estimat Déu i Ell ens dona un sentiment meravellós de la seva proximitat, més enllà de qualsevol paraula.

35. Pr 1, 7 LXX.

36. Rm 12, 3.

37. Cf. He 13, 11-12.

Pel que fa al penediment, aquesta pràctica que tot ho abraça, edifica i guarda el cor més que cap altra tasca. El penediment té un propòsit sant i meravellós. La persona que es penedeix dona testimoni del Déu vivent dels nostres Pares com un Déu just i veraç en tots els seus desigs, els seus camins i els seus judicis. Però el penediment també reconeix el fet que «tot home és mentider»³⁸, que està enganyat pel pecat i per això precisament privat de l'honor i la glòria que Déu li donà al principi. I aquí és on ha de començar la persona que vol penedir-se: confessa el seu estat de pecat, carregant el seu pecat damunt seu amb humilitat i condemnant-se a si mateix. No hi ha cap espurna d'audàcia en aquesta conversió, esdevé veritat i atrau l'Esperit de Veritat que el renta del pecat i el justifica³⁹. Com acostumava a dir sant Silouan: «L'Esperit Sant dona testimoni dins del cor de la seva salvació»⁴⁰. Però el Senyor també és justificat, perquè són certes les paraules del Profeta: «el sacrifici a Déu és un esperit trencat: un cor trencat i humiliat Déu no el menysprea»⁴¹. Perquè quan l'home entra en si mateix i lliurement diu des del seu cor «Pare, he pecat contra el cel i davant teu, i no soc ja digne de ser anomenat fill teu», la veu de la bondat celestial ressona en la seva ànima: «Tot el que és meu és teu»⁴².

Per començar, l'home es penedeix dels seus pecats. Però tal com creix la gràcia del penediment es guareix l'allunyament de la vida eterna i s'obre la saviesa del disseny que Déu preveu per a l'home des de tota l'eternitat. La imatge⁴³ del seu Arquetip, el Crist, és formada gradualment en el seu cor i percep, més i més clarament, la crida a esdevenir a imatge de Déu,

38. Cf. Rm 3, 4.

39. Cf. 1Jo 1, 8-10.

40. Arximandrita Sophrony, *Sant Silouà l'Athonita (1866-1938) Vida, doctrina i escrits*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2013, p. 238.

41. Ps 50, 19 LXX.

42. Lc 15, 18-19, 31.

43. Cf. Jo 5, 37.

«segons la imatge d'aquell qui el va crear»⁴⁴ i no es compara més amb els mortals, sinó amb el Déu etern. Aquesta visió el du fins a la plenitud del penediment, és a dir, el penediment a nivell ontològic, el qual, d'acord amb el pare Sophrony, no té fi en aquesta terra.

Durant les primeres etapes del penediment, el creient carrega la petita creu que la Providència de Déu, en el seu discerniment i el seu amor per la humanitat, ha previst a la vida de cadascú de nosaltres. La nostra creu personal té una forma pròpia segons la nostra específica necessitat d'alliberar-nos de cada un dels lligams passionals; i si no la carreguem no serem mai capaços d'estimar Déu, el nostre Creador i Benfactor amb un cor lliure i de córrer la seva cursa amb fidelitat i ferma. En altres paraules, duem la nostra creu com a resposta al manament del penediment i aquesta creu esdevé la clau per a la nostra entrada en la gran i eterna heretat que el Crist adquiriré per a nosaltres mitjançant la seva Creu i la seva resurrecció.

Però no hi ha límits per al penediment de l'home. La més alta forma de penediment per la qual Déu atorga una mesura excepcional de gràcia és quan l'home ofereix un crit de penediment per tota la humanitat i, com altre Adam, percep les conseqüències còsmiques del seu propi estat caigut. Veiem exemples d'aquesta mena de penediment en els tres sants joves a Babilònia, en el gran apòstol Pau, en la humil intercessió de tots els Sants i, per últim però no menys important, en la pregària de sant Silouan per tot el món: «Et prego, oh Senyor misericordiós, per tots els pobles de la terra, que et puguin conèixer pel teu Esperit Sant»⁴⁵. El més profund d'aquesta aparentment simple pregària és patent en «Les lamentacions d'Adam», el seu retrat personal del penediment universal.

Com, doncs, pot el penediment adquirir un contingut universal? Si preparem la terra del nostre cor amb l'arada del penediment regat contínuament amb l'aigua de la gràcia, vindrà el temps en què «el dia apunti i l'estel del matí s'aixequi en els

44. Col 3, 10.

45. Cf. *Sant Silouà l'Athonita*, p. 200 i ss. i 241-242.

vostres cors»⁴⁶. A cert moment, l'energia de l'Esperit de Veritat, que haurem acumulat en el nostre cor, obrirà i dilatarà el nostre cor infinitament i abraçarà el cel i la terra i tot el que existeix. Aquest dia, l'home entrarà en la Veritat i serà regenerat com a vertader home. Llavors, d'acord amb les paraules del salmista, «l'home surt cap al seu veritable treball, la seva tasca fins al vespre de la seva vida»⁴⁷. Ara sabrà com «perfeccionar el seu amor en el temor de Déu»⁴⁸, pensar «en tot el que és honest, tot el que és just, tot el que és pur, tot el que és digne d'estimació, tot el que és de bona reputació»⁴⁹, emprenent només allò que contribuirà a la seva perfecció espiritual. La pau del Crist, el príncep de la Pau⁵⁰ regnarà en el seu cor i cada una de les seves paraules farà ressonar el tresor de perfecció que conté al seu interior. Oferirà tot el que vessa del bon tresor del seu cor per amor als seus semblants, i el seu cor dilatat⁵¹ no exclourà ningú. El seu esperit escalarà cims elevats i escrutarà les profunditats dels judicis de la compassió de Déu. Oferirà la seva pregària, portant cada ànima davant del Senyor, i pregant que Déu ompli el cor de cadascú amb la consolació incorruptible del seu Esperit.

Quan el cor és d'aquesta manera totalment lliurat al Senyor Jesús, Ell el cobreix amb el seu poder messiànic, perquè posseeix la clau meravellosa de David que, amb un simple gir cap a la dreta fa «presoner tot pensament per subjectar-lo a l'obediència del Crist»⁵². La humilitat dels seus pensaments genera una energia espiritual intensa dins d'ell, energitzant la inspiració i la resistència de l'ànima per seguir el Senyor «arreu on vagi»⁵³, fins i tot a l'infern. Novament altra vegada, una simple volta cap a l'esquerra d'aquesta clau obre el camí per a

46. Cf. 2Pe 1, 19.

47. Cf. Ps 104, 23.

48. 2C 7, 1.

49. Fl 4, 8.

50. Is 9, 6.

51. 2C 6, 13.

52. 2C 10, 5.

53. Ap 14, 4.

què tots els pensaments de l'enemic tornin al si de l'home. Si això succeeix, adquirirà la vigilància espiritual que podrà portar a terme amb una precisió angèlica, fent el creient partícip de la victòria supracòsmica del nostre Déu i Salvador. A partir d'aquest punt, el seu combat té un caràcter essencialment positiu i només en rares ocasions negatiu. L'asceta treballa ara amb un anhel cada cop major per a revestir-se de la nostra altra habitació celeste «a fi que allò que és mortal fos absorbit per la vida»⁵⁴, i testimonia en si mateix el poderós i infinit «creixement de Déu»⁵⁵.

El cor és aleshores purificat per la gràcia de Déu, i la ment pot instal·lar-s'hi amb facilitat, mitjançant la invocació del nom de Crist. Amb això el cor, quasi de forma natural, comença a cridar incessantment amb «gemecs inefables»⁵⁶. A partir d'aquesta hora el Senyor està sempre present, habitant dins el nostre cor i, «ensenyats per Déu»⁵⁷, aprenem a discernir quins pensaments són en harmonia amb la seva presència i quins fan d'obstacle a la seva vinguda i el seu sojorn dins nostre. En altres paraules, som iniciats en la vida profètica. El cor és instruït a compondre «bons auguris»⁵⁸, a entendre el llenguatge de Déu, i amb una determinació santa cridar incessantment, «El meu cor se sent segur, Déu meu, se sent segur el meu cor. Tocaré i cantaré»⁵⁹ al meu Redemptor. Som ensenyats com esdevenir signes de l'Esperit Sant, donant testimoni de la veritat d'Aquell qui ha vingut per salvar-nos i qui vindrà de nou a jutjar el món amb justícia i bondat. Amb tota la nostra força, i tots els nostres afanys, intentem satisfer totes les expectatives del nostre Senyor, sabent que «el Senyor estima els homes de cor pur, i tots els honrats gaudeixen del seu favor»⁶⁰.

54. 2C 5, 2-4.

55. Col 2, 19.

56. Rm 8, 26.

57. Cf. Jo 6, 45.

58. Cf. Ps 45, 1.

59. Ps 57, 8.

60. Pr 22, 11 LXX.

No he dit massa, però espero que hagi quedat clar que el principal treball de l'home, l'únic que dona valor a la seva vida, és l'afany per descobrir i purificar el seu «cor profund», a fi que pugui ser beneït amb la contemplació indescriptible del nostre Déu, Aquell que és Sant.

PREGUNTES I RESPOSTES

Pregunta 1: Perdoni'm aquesta pregunta ingènua: On és el cor? No, «què és el cor?» sinó «on és el cor?».

Resposta 1: El cor és a dins del pit. Quan parlem del cor, parlem del nostre cor espiritual que coincideix amb el cor carnal; però quan l'home rep la il·luminació i la santificació, aleshores tot el seu ésser esdevé un cor. El cor és sinònim d'ànima, d'esperit; és un lloc espiritual on l'home troba la seva unitat, on la ment és entronitzada quan ha estat guarida de les passions. No només la seva ment sinó tot el seu cos es concreta en aquest lloc. Sant Gregori Palamàs diu que el cor és el veritable cos del nostre cos, un lloc on la totalitat de l'ésser humà es fa com un nus. Quan s'uneixen la ment i el cor, l'home posseeix la seva naturalesa i no hi ha en ell ni dispersió ni divisió de cap mena. És l'estat santificat de l'home sanat, guarit. En el costat oposat, en el nostre estat caigut natural, estem dividits:ensem una cosa amb la nostra ment, en sentim una altra amb els sentits, en desitgem encara una altra amb el cor. En canvi, quan la ment i el cor estan units per la gràcia de Déu, llavors l'home té només un pensament —el pensament de Déu; només té un desig— el desig de Déu; i només una sensació, la sensació noètica de Déu. Si sentim dolor pel pensament d'estar separats de Déu, que «la salvació és lluny dels pecadors [injustos]»⁶¹, i tot el que inspira aquest dolor en el nostre cor, aleshores, evidentment, podem cridar; però si tenim dos pensaments, no podem cridar. Els Sants no tenen més d'un pen-

61. Cf. Ps 119, 155 (seguint LXX, traduïm ἀμαρτωλὼν com pecadors. (N. del T.)

ÍNDIX

Pròleg	5
El misteri del cor de l'home: una introducció.....	7
El despertar del cor per la consciència de la mort.....	27
L'hora de la mort	35
El despertar del cor pel temor de Déu	57
El despertar del cor per sofrir vergonya en el sagrament de la confessió.....	63
L'edificació del cor per la vigilància i la pregària.....	79
La pregària com a creació infinita.....	85
L'edificació del cor per la gràcia del penediment.....	109
Del penediment	115
Del penediment i la lluita contra les passions.....	133
El penediment dins del cos de l'Església.....	147
L'edificació del cor per la crucifixió de la ment.....	153
«Entra i trobaràs el repòs».....	163
El cor profund, noves energies i veritable humilitat	179
La paraula de Déu, inspiració divina i vida profètica.....	193
Del do de llengües	205
Homilia a la cloenda de la festa de l'Entrada del Senyor i Salvador al temple.....	221

ISBN 978-84-9191-367-2

24206

9 17884911913672

L'home ocult del cor presenta una sèrie de conferències el tema central de les quals és el lloc del cor en la vida espiritual del cristià. La paràbola del Fill Pròdig il·lustra la situació de l'home: viu en una «terra llunyana» després d'haver malbaratat l'herència que va rebre del seu pare amb tota mena de béns que han resultat ineficaços per sadollar el desig que l'impulsà a abandonar casa seva. El procés de retorn a si mateix (Lc 15, 18) és el despertar i l'edificació del cor. Descobrir «l'home ocult del cor» (1Pe 3, 4) és retrobar el camí cap al centre de l'ésser, de la pròpia existència, el lloc on pot néixer i expressar-se la realitat substancial de la persona humana, tema principal en l'ensenyament de sant Sophrony, pare espiritual de l'Arximandrita Zacharias.

